

SPISI KRIŠTOF ŠMIDA.

Poslovenjeni
mladini v zabavo in poduk.

XVI. zvezek.

Roparski grad. □ Ptičje gnezdo.
Poškodovana slika. □ Tisk. pomota.
Spominčica. □ Diamantni prstan.

Novo mesto.

Tisk in založba J. Krajec nasl.

1917.

Roparski grad.

Poslovenil

P. Blanko Kavčič,

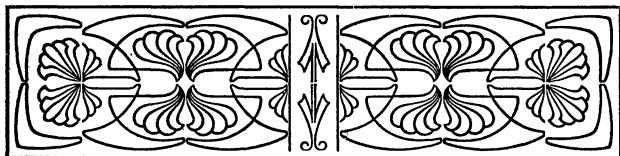
frančiškan.

Novo mesto.

Tisk in založba J. Krajec nasl.

1917.

Roparski grad.

V davnih časih je živel daleč tam pod gorami pošten ogljar Rupert. Leseno hišico si je postavil na precej visoko skalo; naokrog jo je pa obdajala tesna, zelena dolina. Potok, čist kot srebro, je prijetno šumljal po njej; včasih je pa strašno narastel, ter togotno drvil ves penast odtrgane skale in izkoreninjena drevesa s seboj. Tedaj je bila ta dolinica sama puščava, obdana krog in krog z zaraščenimi gozdovi. Nad njimi so se pa bliščali vrhovi visokih gora, ki so bili pokriti večji del leta s snegom in ledom. Nikjer ni bilo kakega znamenja človeških rok. Edina ogljarjeva koča, stopnjice do nje, pot do potoka in brv čez-nj, edino to je naznanjalo, da tudi v tej samoti prebiva človeško bitje.

Vse drugače življenje je moralo vladati v tej dolinici nekdam v minulih časih. To nam potrjuje star, opuščen kamenolom in na bližnjem hribu podrt stolp in razvaline starega roparskega gradu.

V tej tihi samoti je prebival ogljar Rupert s svojo ženo Hedvigo in dvema otrokoma: Nikotom in Teklo. Včasih je preteklo po več tednov, da ni

zašel tuj človek v to dolino. Le dolgouhati zajci, skokonoge srne, zvite lisice ter včasih tudi kak ponosni jelen so si lastili pravico, da smejo v dolino na pašo ali si hladit žejo v bistrem potočku.

Ogljar je pridno sekal po gozdu les, ter žgal oglje. Hedviga je doma gospodinjala, v prostem času je pa pridno predla. Nikdar ji niso bile roke brez dela. Niko je pasel nekaj srboritih koz, katere so si iskale po skalovji sočnate trave. Tekla pa je pazila ter imela na oskrbi deset ovac, ki so se pasle po zeleni dolini. Družinica je živela v strahu božjem, radi so se imeli, bili so zadovoljni, ter si niso nič boljšega želeli. Otroka sta bila prepričana, da ni nikjer boljše in lepše, kakor v tej samoti. Dozdevalo se jima je, da so gozd in gore, ki sta jih gledala, že ves svet. Koliko veselja sta imela z rudečimi jagodami, ali črnimi borovnicami. Kadar sta našla posebno lepe, nenavadne cvetice, prinesla sta jih z veseljem domu, na primer: škrlatno-rudeč naprstek, ali pa temnomodri lisjak, ali pasjo smrt. Vselej jih je pa previdni oče skrbno podučil, katere rastline so strupene in kako naj se jih varujeta. Dostikrat sta poslušala v gozdu pod drevesom sede prelepo petje veselih ptičic, ali sta gledala lahkonoogo veverico, kako je s predrznimi skoki skakala z drevesa na drevo, ali pa sta opazovala na hrastovi veji tû lepo okrogle šiške, tam zopet želode, ki tako lepo tiče v zelenih skledicah. Tako sta uživala otroka, čeravno sta bila siromašna, dostikrat več veselja, kakor najbogatejši otroci pri dragocenih igračah. V bistrem potoku, katerega bregove so krasile nežne cvetice, so švigale lepo

pikčaste postrvi in mnogokrat je prišla tudi na mizo pečena postrv, ki bi delala čast tudi cesarjevi mizi.

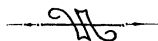
V bližnjem kamenolomu je bilo polno lepih okamenin. V marsikaterem kamnu rumenkastega laporja je Niko opazil prekrasne odtiske rastlin, listov in cvetlic. Deček je mnogokrat gnal svoje koze v ta kraj, poiskal si je vedno nekoliko najlepših kosov, jih del v svojo torbico in jih odnesel domov. Tako si je sčasom napravil lepo zbirko. Letovičarji, ki so po leti prihajali tudi v to samoto, so kaj radi kupovali od njega te okamenine, deček pa je dajal denar z velikim veseljem svojim staršem. Največje veselje je pa bilo za Nikota, ako je smel zvečer, ko je zgnal svoje koze v hlev in jih oskrbel, ter skrbno zaprl, iti z očetom v gozd in z njim prenočiti v smrečnati koči ob kadeči se kopi. Od tam se je videl prav dobro stari grad nekdanjih roparskih vitezov. Ko je solnce v gozdu že zašlo in je jelke zakrival že črni mrak, odseval je še stari stolp v večerni žarji, kakor v ognju. Nekega dne pravi Niko svojemu očetu: „Oče, ali ste že bili v starem gradu? ko zopet pridem s svojimi kozami pod grad, moram iti na hrib in si ogledati razvaline.“ Oče pa ga posvari rekoč: „Ne stori mi tega, Niko! Staro zidovje je zelo slabo, lahko se ti pripeti kakšna nesreča.“

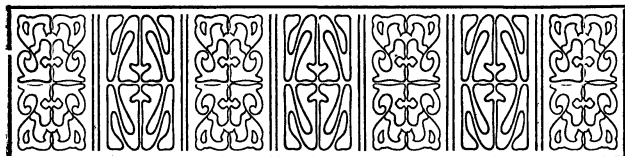
Deček vpraša: „Kako se je pa vendar zgodilo, da je grad tako strašno razdejan?“

Oče mu pripoveduje o hudem vitezu, ki je živel v tem gradu, vsakovrstne strašne dogodbe. Dobrega Nikota je bilo kar strah in groza, ko je

zvedel, kako je hudobnež ropal, moril in v strašne ječe zapiral nedolžne ljudi, zraven pa živel, kakor svetopisemski požeruh, dokler ni bila tudi zanj mera hudobij polna. Bil je namreč ujet in obglavljen, njegov grad so pa zažgali in ga razdejali.

Ob sklepu pa pravi oče: „Vidiš, tako je! Hudobnež ne obstane. On je kakor trava na podrtinah tam gori, ki se hitro posuši. Bog kaznuje vsako hudobijo. Če bi bil vitez pošten mož, bi stal grad lahko še sedaj trden in lep in bi v njem gospodovali še sedaj njegovi otroci. Tako je pa podrtina samo priča o božjih sodbah. Tako je vedno bilo in tako ostane.“

Mlada lisica.

Nekega dne žene Niko koze v bližino kamenoloma. Vesele živali so grizle vršičke grmovja, on pa je iskal okamenin. Kar zasliši neko nenavadno cvilenje. On se ozira na vse strani, gre za glasom in zapazi mlado lisico, ki je padla globoko doli v kamenolom, sedaj se pa trudi zastonj, da bi splezala po strmi steni nazaj v gnezdo.

Nikotu se smili uboga živalica, rad bi jo rešil. Ozira se okoli, ne bi li našel, kakega kola ali kaj podobnega, da bi splezal v jamo. Glej, našel je kmalu precejšen kos polomljene suhe jelke, po kateri je splezal kakor po lestvi od veje do veje do nesrečne živalice in jo prinesel zopet srečno ven. Potem jo pa ves srečen odnese domov, da bi jo pokazal očetu.

„Jej,“ pravi sestra, ko je Niko stopil v sobo in položil mlado lisico na tla, „kje si pa dobil tega lepega psička?“

„To je mlada lisica,“ pravi oče, „še le par mesecev je stara. Mlada živalica mora biti zelo lačna in sestradena.“

Deček pove, kako jo je našel. „No, potem se pa ne čudim, da je lačna!“ pravi oče. „Lepo si storil, da si se usmilil uboge živalice.“ Mati so ji prinesli nato v ilovnati skledici kozjega mleka in uboga lisica je pila in lizala z največjim poželjenjem, dokler je bilo kaj.

„To mlado lisico lahko obdržiš in jo vzgojiš,“ pravi oče, „sicer se bo družina za eno glavo pomnožila, pa nič zato. Za takega gosta se bo še vedno kaj dobilo.“ In lisica se je obnašala kakor da bi jih bila razumela. Vedno je prišla točno h kosilu, naučila se je jesti vse brez izbire. Vedno se je držala hiše, kakor da bi bila tu rojena. Njen največji dobrotnik je bil seveda Niko. On jo je vedno skrbno nahranil, živalica mu je bila pa tako hvaležna, da se je rada ž njim igrala, skakala in lajala veselo okrog njega ter hodila sploh za njim, kakor domač psiček.

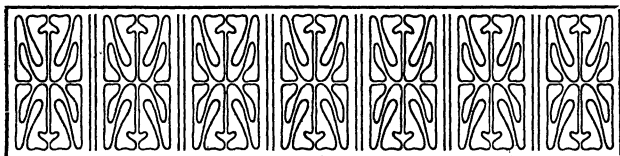
Pa kmalu, le prekmalu se je pokazala njena lisičja, rokovnjaška narav. Ukradla je materi pišče in ga požrla v grmovju za kočo. Ko je mati zapazila to tatvino, je začela zdihovati in se jeziti. Oče je hotel tatico ubiti, vendar za enkrat so rešile Nikotove prošnje in solze življenje poredni živali. „No, naj živi,“ odločil je oče, „od hiše pa mora na vsak način!“

Drugi dan je prišel kot nalašč, kovač iz bližnje vasi po voz oglja. Videl je lisico in imel veliko veselje ž njo. „Kako veselje bi imeli ž njo še le moji otroci!“ vsklikne. Ker je Niko ni smel več imeti, zato mu jo podari z očetovim dovoljenjem prav rad. Kovač ves oveseljen obljubi dečku razne

igrača, priveže lisico za voz in se odpelje domov. Le nerada je tekla uboga živalica za vozom. Vedno se je ozirala nazaj in poskušala, če bi se morebiti dalo uteči. Pa vse zastonj. Niko je stal solzan pred hišnimi vrati in še dolgo otožno gledal za veselo živalico, ki je zdaj tako žalostno odhajala proč.

„Pusti jo v nemar!“ se oglasi oče, ko ga vidi, da mu teko po licih zadržane solze, „prav ji je! Tatu le vrv za vrat. Če bi bil ti kedaj tako hudoben, da bi mi kradel, bi moral tudi ti, kakor te imam rad, od hiše — in vešalom bi naposled tudi ne ubežal.“

Podzemeljska ječa.

Niko je kmalu pozabil na svojo lisico in je zopet veselo piskal za svojimi kozami po hribih. Neki dan jih je pasel pri razvalinah gradu. Ko se je naredil večer in je ravno mislil gnati domov, zapazi, da mu manjka ena koza. Iskal in klical jo je daleč na okoli, zlezal je tudi z nemalim trudom na strmi hrib, misleč, da se je koza morebiti zgubila v starem zidovju. Tudi si je želel ogledati si od blizu staro zidovje in stolp, ta čudež cele okolice. Spomnil se je sicer očetove prepovedi, pa mislil si je: „saj ni tako nevarno če malo pogledam notri.“

Od prejšnjih vrat so ostale samo še razvaline. Niko je blodil med mahovitim zidovjem, zrušenimi skalami in raznim bodečim grmovjem. Cela drevesa, jelke, smreke in hrasti so rastle na teh velikanskih razvalinah. Posebno se je deček čudil močnemu stolpu, katerega gornji del je že močno oglodal in podrl zob časa, tako, da je tudi na njem rastlo razno grmovje. Da bi si ga ogledal še bolje, je splezal skozi majhna, ozka vrata vanj. Tudi tu je rastlo razno grmovje in robidovje;

velike z mahom obrasle skale so ležale po tleh in na razpadlih stenah je poganjala rumena, suha trava. Kar groza ga je obšla, ko je videl to razdejanje in puščavo. „Moj Bog,“ si misli, „oče ima vendarle prav: Hudobnež ne obstane, ampak se posuši, kakor trava na pustem zidovju.“ Kar mrzel pot ga je oblil in že se je obrnil, da bi zbežal, ali — bilo je prepozno. Ko bi trenil je vse okrog njega: grmovje in skale, oživelo. Začul se je votel pok in zemlja mu je izginila izpod nog, grmovje in kamenje okrog njega se je nenadoma pogreznilo, in — on ž njimi! — Nazadnje je obležal v globokem prepadu.

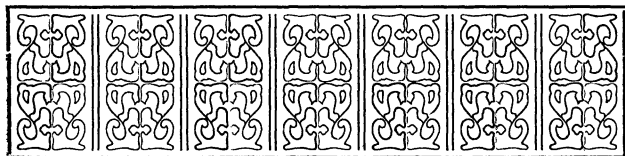
Niko se je nahajal v nekdanji grajski podzemeljski ječi, katere stari obok se je bil pod njim podrl. Bil je sicer prestrašen do smrti, vendar pa ni bil telesno poškodovan. Hitro je spoznal z grozo v srcu, da se sam, z lastno močjo, ne more priplaziti ven, po tem gladkem zidovju. Obšla ga je smrtna groza. Krastače, kače in druga podobna golazen, ki je ž njim vred padla doli, se je iskaje skrivališča, plazila in sikala okrog njega, kar mu je strah še povečalo. Od časa do časa je klical na pomoč, pa zastonj — kdo ga bo pa tudi slišal v tem starem zidovju! —

Jokaje se je, sedeč na razvalinah, oziral proti jasnemu modremu nebu, katero se je visoko gori nad odprtino oboka razpenjalo in čudovito lepo žarelo in se svetlikalo v večernem svitu. „O ljubi, dobri Bog,“ klical je, „ki tamkaj gori v nebesih stānuješ! Nihče ne sliši mojega glasu, Ti edini me slišiš; nihče ne ve, kje da sem, le Ti me

vidiš! Usmili se me, ne dopusti, da bi moral žalostno poginiti v tej grozni in strašni ječi. Odpusti mi, ljubi Bog, da nisem poslušal opominov svojega očeta! Odpusti mi in pomagaj mi ven iz te grozne ječe. Nikdar več nočem biti nepokoren svojim starišem, pač pa jim hočem biti vedno hvaležen, samo daj mi priti zopet k njim!“ Tako in enako je jokaje prosil in molil neprestano.

Postajalo je vedno temneje in temneje. Temna noč je razprostrla svoja črna krila čez zemljo. Na nebu, od katerega je videl majhen košček, so zabliščale zvezde. Bleda mesečina, ki je prisvetila visoko gori v stolpu skozi podrto okno, je motno razsvetljevala sivo zidovje in blažila grozno temo. Zdajci zasliši ubogi Niko otožno skovikanje in stokanje, ki se je kmalu spremenilo v votlo, tožeče tulenje, ki se je grozopolno razlegalo po samotnih podrtinah. Črne postave so begale po stolpu sem ter tje. Deček jih sicer ni mogel natančno razločiti, pa ravno vsled tega je bil njegov strah še večji. Kurja polt ga oblije. Zapre svoje oči in mrzel pot mu stopi na čelo. Sedaj se spomni tudi vseh groznih povesti od strahov, katere so mu pripovedovali o starem gradu vozniki, ki so prihajali od časa do časa po oglje. Hitro poklekne in prosi prisrčno iz vse duše: „O Bog — o Bog — reši me! — o sveti angelji božji, stojte mi na strani in varujte me!“

Med strahom in trepetom je prebil del noči, dokler ni poslal Bog onemoglemu dečku sladkega spanja, katero ga je v sanjah prestavilo iz temne ječe v jasne nebeške višave.

Hrepenenje po rešitvi.

Ko se je Niko zjutraj zbudil, se je zelo razveselil, da je bil že dan. Bilo mu je nekako lažje, ko je videl, da solnce zlati grmovje vrhu stolpa. Pa to veselje ni trajalo dolgo. Kmalu se je začel z nova jokati in zdihovati. „O, ljubi Bog,“ molil je, „Ti si ustvaril prekrasno jutranjo zarjo, naredil si, da prisije po temni noči zopet beli dan, Ti moreš spremeniti tudi največje trpljenje v veselje; — reši me teh bridkosti. Razveseli pa tudi moje predobre stariše s tem, da me zopet pripelješ k njim, da se bomo skupno veselili. O, koliko bi bilo veselje, če bi prišel jaz zopet domov, ali pa oni k meni! Oni bi mi hitro pomagali gori. Pa Ti mi lahko še hitreje pomagaš, Ti me imaš še rajši! O, pomagaj mi iz tega groznega prepada!“

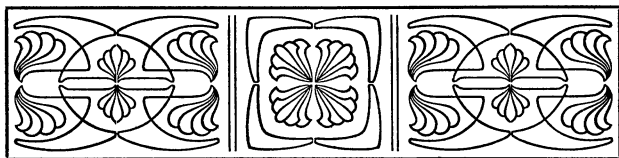
Med tihim jokom in glasnim klicanjem mu je minilo jutro. Nič se ni genilo okoli njega; le tu in tam je priletel visoko gori na zidovje stolpa ptiček in zapel veselo pesmico. Pa Nikotu ni bilo zaradi tega pri srcu nič boljše, ampak je vzdihnil: „Vi živahni, veseli ptički lahko prepevate! Vi ste prosti in prosto vas nosijo peroti, kamor hočete. O, ko bi tudi jaz imel peroti, kako bi bil srečen!“

Takoj bi bil tam gori in bi letel k svojim starišem! Brez vednosti in volje mojega nebeškega Očeta ne pade nobeden izmed vas na zemljo. Njegova sveta volja je bila, da sem padel jaz v to jamo. In mene ima vendar rajši, kakor vas vse skupaj, On, ki za vas skrbi, tudi name ne bo pozabil.“

Dozdaj je ubogi deček vsled bridkosti in strahu popolnoma pozabil na jed in pijačo. Ko je pa minilo že poldne, začel se je oglašati tudi želodec. Segel je v svojo pastirsko torbo in glej — našel je nekoliko kruha in kozjega sira. Takoj je pojedel vsake stvari malo — in zraven namočil vsak grižljaj s solzami, rekoč: „Kako kmalu bo konec te skorjice kruha in koščka sira in potem?“ To je premišljeval z bridkostjo naš siromašni Niko in zalival suhi kruh z grenkimi solzami. Naposled se je zopet ojunačil in rekel: „Bog, ki hrani toliko ptičev, tudi mene ne bo pustil umreti tukaj lakote.“

Po lakoti se je pa oglasila silna žeja. Že včeraj popoldne, posebno še zvečer je bil jako žejen, ker je bilo zelo soparno, vendar pa tega ni občutil vsled strahu. Suhi kruh s kozjim sirom, katerega je ravnokar pojedel, mu je pa še le prav pomnožil žejo: „O ljubi Bog,“ vzdihoval je, „ne pusti me od žeje umreti! Ti napajaš sleherno cvetico, da, sleherno travico z roso in dežjem; daj tudi meni kapljico vode!“

„Ljubi Bog,“ nadaljeval je, „če že moram umreti tukaj, daj, da bom sedaj sladko zaspal in se pri Tebi v nebesih zopet prebudil. Potolaži mojega dobrega očeta, mojo preljubo mamico in tudi mojo malo Teklo!“

Nov strah.

Niko je ležal nekaj časa, kakor da umira, dokler ni mirno zaspal in spal do večera. Med tem časom se je nebo prevleklo s težkimi hudo-urnimi oblaki. Hitro je bilo popolnoma temno, posebno pa v globoki grajski ječi. Na enkrat strašno zagrmi. Kakor plašni zajec skoči deček na noge in debelo gleda, kje da je. Silna burja je divjala po votlem stolpu in rušila sipo in kamenje, ki je padalo z velikim truščem na tla. Od strahu trepetajoči deček ni bil več varen svojega življenja. Bal se je, da se bo zrušil še ostali obok in ga ubil. Zbežal je v najbolj skrit kot ječe. Med tem je bliskalo in grmelo neprestano, tako, da se mu je zdelo, da stoji celi stolp v plamenu in da grom pretresa temelje starega gradu.

Začel je zopet moliti s povzdignjenimi rokami. Naenkrat se vlije huda ploha. Niko je videl pri svetlobi bliska, ki je razsvetlil vse okoli njega, da kaplja od vseh listov bližnjega grmovja, zato oveseljen zakliče: „O, ljubi Bog, kako si Ti dober! Prosil sem Te samo kapljice vode, Ti mi jih pa pošiljaš na tisoče. Ta nevihta, katere sem se tako bal in se tresel pred njo, je zame največja dobrota.“

Niko je lovil z ustmi velike, težke kaplje, ki so visele na listih in si ugasil ž njimi žejo.

Nevihata je prešla. Sicer se je bliskalo še močno, vendar grmelno je le še votlo in od daleč.

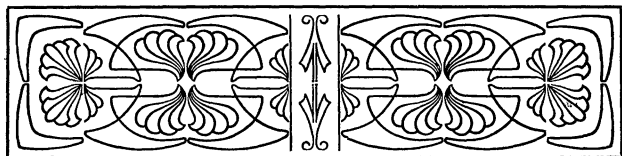
Sedaj je bil Niko še bolj potrjen v zaupanju do Boga in je molil: „Ljubi Bog v nebesih, navdihni vendar mojega očeta, da sem tukaj. On niti ne misli, da bi me tu iskal. O sporoči jim danes po noči to po angelju v spanju. Gotovo bo takoj vstal, prihitel semkaj in me rešil iz te ječe.“

Dež je popolnoma prenehal. Tudi grmenja se ni več slišalo. Le zdaj pa zdaj se je še zabliskalo, drugače je pa vladala nad razvalinami grobna tihota. Pa kaj je to? — Prestrašenemu dečku se je zdelo, kakor da se nekaj plazi ob robu odprtega stropa, zraven pa je dobro razločil tiho cvilenje in ropotanje verige. Da, videl je pri svetlobi bliska, da nekaj gleda doli k njemu. „Moj Bog, kaj je vendar zopet to?“ mislil si je Niko. „Bojim se, da je kaka pošast!“ In na novo ga je bilo strah in groza. Prikazen je kmalu zginila in tudi verige ni bilo več slišati; pa ne za dolgo. Zopet je začelo nekaj cviliti, škrbeljati in kopati, sedaj ne več gori na oboku, ampak na tleh tik pod njim, kjer je sedel. Kakor bi ga pičil gad, je skočil po konci in zbežal v drugi kot ječe. Ali nepoznana stvar se je hitro izkobacala iz zemlje, skočila k Nikotu, se začela vspenjati po njem ter ga lizati. Niko je zakričal od strahu in malo, da ni padel v omedlevico. Sedaj se je zopet zabliskalo in Niko je takoj spoznal namišljeno pošast. Bila je namreč njegova lisica.

Seveda se je njegova groza spremenila v veliko veselje. Lisica mu je lizala roke in se stiskala k njegovim nogam; potem pa zopet skakala v velikih skokih okrog njega in veselo lajala. Sploh ni vedla, kaj bi storila od veselja, da je zopet našla svojega mladega gospodarja. „Ti dobra živalica,“ pravi Niko, „ti si toraj tista strašna pošast! Bodi mi pozdravljena tisočkrat! Da, da, še ti nisi pozabila, da sem te nekdam rešil iz globokega kamenoloma, ti zvesta živalica, sedaj si pa ti prišla k meni in me obiskala v tej grozni ječi, iz katere bi se rešil tako rad, če bi se le mogel. — Kaj imaš pa na vratu? To je vendar kos verige. Na verigo te je toraj privezal hudobni kovač? Ti si mu pa vendar le ušla. Tudi jaz sem priklenjen kakor z verigami v to ječo, vendar upam, da me bo ljubi Bog rešil ravno po tebi teh verig, ki sicer niso železne, vendar pa močne dovolj, da me obdrže tu. Da, da, gotovo te je poslal On zato, da bi me rešila.“

Trepetajočemu dečku je bilo sedaj nekoliko lažje pri srcu, imel je vsaj eno znano in živo stvar pri sebi. Ves strah ga je minul. Poiskal si je suh prostor pod obokom, se vlegel nanj in mirno zaspal. Lisica se je pa vlegla k njegovim nogam in ga varovala.

Rešitev iz ječe.

Komaj da se je zdanilo in je postalo nekoliko svetleje, že se je zbudil Niko iz spanja. Prva misel, ki mu je prišla na um, je bila, kako da je prišla lisica k njemu. Če je ona mogla priti notri, bi morebiti mogel ravno tam tudi on vun priti. Začel je preiskovati tla. Najprej je zagledal majhno luknjo, katero je bil zasul doli padli obok, a jo je lisica zopet izgrebla. Niko je odstranil sipo in kamenje popolnoma in našel ozek podzemeljski hodnik. Dolgo se ni upal vanj. Naposled se je ojunčil, splazil se na hodnik in se pomikal tipaje ob steni v temi vedno dalje. Že je obupal in mislil, da ne bo konca. Tu je zapazil od začetka medlo in slabo svetlobo, ki je pa postajala z vsakim korakom večja, dokler ni ob rebro hriba prišel na prosto. Kako mu je bilo pri srcu, ko je iz črne teme stopil pod jutranje, z žarečim solncem ob-sijano nebo in zopet zagledal znane zelene hribe, ki so bili po ponočni nevihti, kakor pomlajeni in videl na vsaki bilki, na vsaki cvetici in na vsakem lističu bliščečo kapljico, ki se je blesketala, kot najčistejši biser, kaj je on čutil takrat, tega se ne

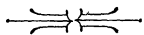
da opisati. Prav nič drugače se mu ni zdelo, kakor da bi bil ravnokar vstal iz groba. „O, ljubi, dobri Oče v nebesih!“ je zaklical hvaležno in padel obenem na koleni, „kaj sem res prost? Tebi, da, Tebi edinemu vsa hvala! Resnica je, da ne zapustiš nikogar, ki v Tebe zaupa. Hvala, hvala — hvala Ti večna!“

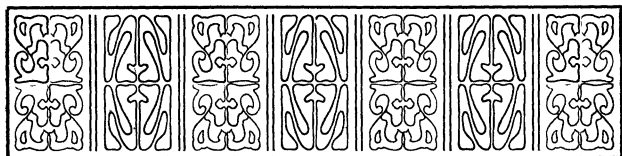
Na to je vstal in hitel po hribu doli kolikor so ga noge nesle, k svojim ljubim starišem. Lisica jo je pa seveda ubirala urno za njim.

Doma je vladala med tem časom globoka žalost. Ko so prišle zvečer koze domov brez malega pastirja, že to ni bilo posebno dobro znamenje. Oče, mati in sestra so Nikota skrbno iskali in klicali že po noči in celi drugi dan, pa vse zastonj. Da bi ga iskali v starem gradu, se jim je zdelo nepotrebno, ker so mu oče ostro prepovedali iti tječaj. Bali so se, da je padel morebiti čez kakšne pečine in se ubil, ali pa, da ga je odnesel po nevihti divje narasli potok.

Ko so tako sedeli vsi trije v sobi in se žalostno pogovarjali o veliki nesreči, ki je morala zadeti ubogega Nikota in so ga vsi kot mrtvega objokovali, so se odprla naenkrat vrata in v sobo je stopil Niko vesel in zdrav. Vsi so zakričali v veselem strahu. „Bog v nebesih!“ zakliče oče, „Niko, ali si res Ti, ali je le Tvoj duh!“ „Niko, Niko,“ pravi mati, ko ga je jokaje pritisnila na svoje srce, „vsi smo že mislili, da si že mrtev. Zakaj si nam napravil toliko žalosti? Kaj se ti je vendar pripetilo?“ Tudi sestra je prihitela z od joka zarudelim očmi in ga pozdravila prav veselo.

Ko se je nekoliko poleglo prvo veselje, reče oče Nikotu: „Sedaj nam pa povej, kje si bil tako dolgo, ker se Ti je gotovo primerila kaka nesreča!“ Mati pa, skrbna za sinov želodček, mu reko: „Niko, počakaj malo s svojim pripovedovanjem, da Ti poprej skuham dobro mlečno juho za zajutrek.“ Skrbna, ljubezniva mati je hitro pripravila vse potrebno in kmalu se je kadila pred Nikotom skledica dobre juhe in ga ščegetala prav prijetno pod nos. Niko se ni vstavljal tem skušnjavam. Vzel je žlico in začel prav pridno zalagati. Ko se je nekoliko podprl, začel je pripovedovati. Vsi so se vsedli okrog mize in ga poslušali zelo verno. Tudi lisica se je vsedla k njegovim nogam in ga gledala tako verno, da niti trenila ni z nobenim očesom, kam pa še da bi zapodila sitno muho, ki ji je sedela na ušesu — pa ne zato, ker ga je tako zvesto poslušala, ampak, ker je želela kaj dobrega dobiti za svoj kruleči želodček, česar ji Niko potem tudi ni odrekel.

Očetovi opomini in hvaležnost do Boga.

Niko je pripovedoval obširno, kako so se pod njim vdrla tla starega stolpa, kako je padel v strašno ječo globoko pod zemljo, kako se je tamkaj jokal, molil, lakoto in žejo trpel in prestal toliko strahu. Mati in mala Tekla sta si brisali med pripovedovanjem solzo za solzo in mati se je oglasila: „Da, da, sila nauči moliti in v svetem pismu je pisano: Tako govori Gospod: Klič me v sili in jaz te bom rešil.“

Ko je Niko pripovedoval o groznem ponočnem rjoventju in o črnih sem in tje begajočih pošastih, rekla je Tekla: „Tiho, tiho; mene je že sedaj groza, kaj bi še le bilo, če bi bila jaz na Tvojem mestu. Umrla bi bila od strahu!“ Oče pa pravijo: „Nikar ne bodi tako praznoveren; to niso bili strahovi ali pa duše pokojnih, bile so le sove in nič drugega. Nadaljuj, Niko.“

Niko je pripovedoval nadalje, kako je prišla zvesta in hvaležna žival v grozni, vihar ni noči k njemu. „Mislim,“ pravi Niko, „da me je lisica hotelá rešiti iz ječe, kakor sem jo jaz takrat rešil

iz kamenoloma.“ „To gotovo ni bila namera lisice, ljubi Niko!“ pravi oče. „Toliko je pa vendar gotovo: Čeravno je lisica nespametna žival, ima vseeno čut hvaležnosti do svojega dobrotnika in zato je Tebe poiskala, kakor hitro je našla Tvojo sled. Na vsak način je od nje to lepo — marsikateri človek, ki ne pozna čuta hvaležnosti do svojega dobrotnika, bi se moral učiti od te živali.“

Nazadnje je Niko še povedal, kako je tudi on srečno prilezel na prosto skozi odprtino, katero je bila skopala lisica, ko je prilezla k njemu. „In tako je bila,“ rekel je Niko in postavil pred lisico na tla skledo z ostankom mlečne juhe, „lisica vendar le moja rešiteljica.“

„Bog te je rešil!“ reče mati. „Njemu se zahvali — saj se mu mi vsi ne moremo dovolj zahvaliti za izkazano dobroto. Res je pa, da se je poslužil On te živalice kot orodja, da te je rešil. Bog je že zdavnaj uredil tako, da je lisica raztrgala verigo in našla luknjo v tvojo ječo. Da, da si takrat našel skoraj sestradano žival in si se je usmilil, je bila božja naredba, da ti je sedaj rešila ona življenje. Če bi bil pa ti, kakor stori marsikateri poredni deček, žival mučil do smrti, bi sedaj za kazen tudi ti moral izgubiti svoje mlado življenje v tem strašnem roparskem gnezdu. Zato vaju učim tolikokrat, da morata biti usmiljena do vseh stvari.“

Oče pa še pridene: „Če sploh more storiti taka nerazumna žival ljudem toliko dobrega, koliko bolj bi bil lahko človek človeku v blagor. Zato, otroka, ne bodita nikdar trda tudi do najsiromaš-

nejšega človeka ne. To bi ne bilo samo greh proti Bogu in človeštvu, ampak trd in skop človek škoduje pač najbolj samemu sebi. Kolikokrat se je že zgodilo, da je rešil najsiromašnejši človek svojemu knezu življenje. Vendar pa ne smemo biti dobrotljivi in usmiljeni iz samoljubja, ampak iz ljubezni do vseh božjih stvari, posebno pa do najmenitnejše stvari na zemlji, — do človeka.“

Naposled je oče Nikota posvaril resno, pa ljubezni polno. „Zvesto sem te svaril,“ rekel je med drugim, „da ne smeš prestopiti praga starega gradu, ker bi te tam lahko zadela kaka nesreča. Prepovedal sem ti tudi ostro, hoditi tja. Ti pa nisi hotel ubogati mojega očetovskega svarila, bil si nepokoren. Vidiš sedaj, kako hudo je, ako otrok ne uboga svojih starišev? Tvoja nepokorščina je bila vzrok, da si padel v brezdno, in da bi jo bil kmalu plačal s svojim življenjem. Koliko otrok si je že nakopalo z nepokorščino nesrečo! Polomili so si roke, ali noge, vtonili so, ali so se pa ponesrečili, kakor ti, v brezdnu. Brezdno vseh brezen je pa brezdno greha in pregreh, kamor pelje pot nepokorščine. Mnogo nepokornih otrok je postalo vsled nepokorščine nesrečnih, ne samo časno, ampak tudi večno. Zato, ljuba otroka ubogajta vselej svoje stariše, ki vama hočejo tako dobro. Spominjajta se vedno četrte božje zapovedi: Spoštuj svojega očeta in mater, da ti bo dobro na zemlji in da boš dolgo živel.“

Drugi dan je prišel kovač z vozom, da bi naložil zopet voz oglja. Ko je zagledal lisico, je rekel: „Ha, ha, mislil sem si že, da si jo spet

nazaj popihala. Zato sem prinesel novo, močnejšo verigo, katere ne boš več raztrgala.“ Nikotu pa pravi: „Niko, lisice Ti še nisem plačal. Na tu, namestu obljubljenega darila dve novi jubilejni kroni!“

Niko pa pravi: „Ne, ne, lisice ne dam tudi za tisoč kron!“ Ko ga pogleda kovač ves začuden, pripoveduje mu Niko, kaj vse mu je storila hvaležna žival. Ko kovač sliši, kako je lisica rešila Nikotu življenje, pravi: „Če je tako, potem ti ne darujem samo teh dveh kron, ampak tudi verigo, ker ako nočeš, da bi tvoja mati izgubila vse race in kokoši, moraš jo imeti na verigi. Lisica ostane rokovnjač, pa naj bo še tako domača!“

V nedeljo so se podali hvaležni stariši z otrokoma v vas, da bi se zahvalili še posebej v cerkvi dobremu Bogu za Nikotovo rešitev. Popoldne so se pa podali skupno na stari grad, da so si ogledali tudi tam veliko nevarnost, v kateri je bil Niko in se Bogu zahvalili tudi na mestu. Tudi so hoteli stariši kakor tudi mala Tekla, videti, kje je tičal Niko.

Ko so prišli na hrib blizu vhoda, reče oče: „Čakajte, da grem naprej, da se ne bi morebiti zgodila zopet kaka nesreča.“ Ko je prišel ogljar do vrat stolpa, je pregledal, če so tla močna dovolj, da bi mogli stati na njih. Res je bilo toliko varnega prostora, da sta mogla stati dva brez strahu na njem. Najprej pokliče mater, potem pa otroka vsakega posebej. Mati so gledali s strahom in trepetom v črno globočino in rekli: „Moj Bog, to je nekaj groznega! Ne moremo se Bogu dovolj

zahvaliti, da je pripeljal Nikota zopet na prosto. Resničen je vendarle rek: „Bog pripelje v jamo, in zopet vun!“

„To On stori,“ pravi oče, „da nas opomni na naše prestopke in napake in da nas kaznuje zaradi lahkomišljenosti, da bi nas vabil v potrpežljivosti in zaupanju. Niko. je to poskusil. Bog daj, da bi vsak človek, ki pride v nesrečo, molil, kakor Niko, z Davidom: „Ti si me pripeljal v velike težave in nadloge, Ti si se pa zopet ozrl name, me oživel na novo in me pripeljal iz brezdna zemlje.“

